ומתן סביב א) ותנופה והגשה ר"י אומר [א]אין מנחה בבמה וכיהון ובגדי שרת וכלי שרת וריח ניחוח ב) ומחיצה לדמים וריחוץ ידים ורגלים * אבל הזמן הנותר והטמא שוין בזה ובזה: **גמ'** מאי חוץ מגתה אמר ר"ל חוץ ממקום הבדוק לה אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא אלא א"ר יוחנן כגון ששחטה לפנים מן ג) חומת ירושלים ולוקמה כגון ששחטה חוץ לחומה שלא כנגד הפתח דאמר רב אדא בר אהבה שחטה שלא כנגד הפתח פסולה שנאמר [ב]ושחט והזה מה הזאתה כנגד הפתח אף * שחיטתה כנגד הפתח וכי תימא דלא מקיש והא אתמר (שחטה שלא כנגד הפתח רבי יוחנן אמר [ג]פסולה ושחט והזה ר"ל אמר כשרה [ד]אל מחוץ למחנה ושחט ואיתמר נמי) [ה]שרפה שלא כנגד הפתח רבי יוחנן אמר [ו]פסולה ור' אושעיא אמר כשרה ר' יוחנן אמר פסולה ושרף והזה ד) ורבי אושעיא אמר כשרה ה) [ז]על פרשה ישרף מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה אמרי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חוץ לחומה דרחוקי רחקה ו) אלא אפי' לפנים מן החומה דקרובי קרבה ואימא תתכשר קמ"ל אמר מר [ח]אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא במאי קמיפלגי מר סבר ירד מבול לא"י ומר סבר לא ירד אר"נ בר יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו [ג]בן אדם אמר לה את ארץ לא מטוהרה היא לא גושמה ביום זעם רבי יוחנן סבר אתמוהי מתמה קרא א"י ז) מי לא מטוהרה ח) את כלום ירדו עליך גשמים ביום זעם ור"ל סבר כפשטיה ארץ לא מטוהרה את מי לא ירדו עליך גשמים ביום זעם איתיביה ר"ל לר' יוחנן [ט][י]חצירות היו בירושלים בנויות על ט) הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום ומביאין נשים מעוברות ויולדות ומגדלות שם בניהם לפרה ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין עליהן וכוסות של אבן בידן י) ומלאו וישבו במקומן אמר רב הונא בריה דרב יהושע [כ]מעלה עשו בפרה איתיבי' רבי יוחנן לריש לקיש [ל]פעם אחד מצאו עצמות בלשכת דיר העצים ובקשו לגזור טומאה על ירושלים עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בושה וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו איה מתי מבול איה מתי נבוכדנצר מדקאמר יא) הכי לאו למימרא דלא הוו ולטעמיך הרוגי נבוכדנצר הכי נמי דלא הוו אלא הוו (א) ופנינהו הכא נמי הוו ופנינהו ואי יב) אפנו

ומתן סובב יג) **מתן סביב.** שתהא נראית המתנה לשתי רוחות המזבח דהיינו ב' מתנות שהן ארבע: **תנופה והגשה.** למנחות: **אין מנחה בבמה.** מפרש בגמ' [קיט:] מנא ליה: **וכיהון.** כהונה דאפי' זר בבמת יחיד כשר: **בגדי שרת.** בגדי כהונה: **ריח ניחוח.** כדאמרינן בפרק בית שמאי (לעיל דף מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם ריח לאפוקי אברים שצלאן והעלן שאין בהם משום ריח ניחוח יד): **ומחיצה לדמים.** חוט הסיקרא להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים: **הזמן.** שנפסלין במחשבת חוץ לזמנו וחייבין על קדשים טו) משום נותר וטמא שוין בשתיהם: **גמ'** ממקום הבדוק לה. לשוחטה שם שאין תחתיה קבר התהום: **בדוקה היא.** לקמן מפרש פלוגתייהו: **לפנים מן החומה.** של ירושלים דכתיב בה (במדבר יט) והוציא אותה וגו': **שלא כנגד הפתח.** של היכל: **הואה.** מפרש טז) בה אל נוכח וגו': **ושרף והזה.** בתר והזה סמך ושרף: **מקום שפורשת למיתה.** מקום שנפשה יוצאה בגמר פירכוסה וליציאת נפשה שלא יז) קבע לה הכתוב מקום: **לא מיבעיא לחוץ** יח) **לחומה.** שלא כנגד הפתח: **דרחוקי רחקה.** מכנגד (ב) הקדושה: **ר"ל סבר ירד מבול לא"י.** ונשקעו בה עצמות המתים: **ותחתיהן חלול.** שאם יש קבר מפסיק החלל ושוב אין טומאה בוקעת למעלה מן יט) החלל אבל טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע (ג): **ומגדלות שם בניהם לפרה.** דמשום (ד) דמטמאין את הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקים עשו בה שאר מעלות הרבה שאין אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעת ימי פרישתו והוו כ) אלו תינוקות נוגעין בו ומזין עליו: **ועל גביהן דלתות.** להפסיק בין התינוקות לקרקע שלא יאהילו על קבר התהום בלכתם למלאות מים חיים לקידוש מן השילוח. אלמא לאו כולה בדוקה היא: **וכוסות של אבן.** שכל מעשה פרה בכלי גללים בכלי כא) אבנים שאין מקבלים טומאה כדאמר טעמא בשמעתא קמייתא דסדר יומא (דף ב.): **מעלה עשו בפרה.** משום קולא דאקילו בה משום צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית והיו מטמאין את הכהן ומטבילין אותו ושרפה כב) טבול יום עשו בה מעלות אחרות דלא לזלזלו בה ומיהו אם שחטה במקום שאין בדוק לה לא מיפסלא בהכי דכל א"י בדוקה היא: **איה מתי מבול.** שנמצאים בשאר מקומות וכאן אינן נמצאין: **איה הרוגי נבוכדנאצר.** שהרג בה כג) והופנו כולם ואין אחד מצוי בה על כרחינו בדוקה היא:

נהי

חוץ ממקום הבדוק לה. קסבר דבעי בדיקה משום דירד מבול לא"י תימה וכי מדאורייתא בעי בדיקה כד) וי"ל דאיצטריך קרא (שלא) לשרפה במקום טומאה לאסור מדאורייתא דבעי' שחיטה ושריפה במקום טהור כשריפת פרים לאיתקוש אהדדי כדמשמע לעיל בסוף טבול יום (דף קה:) ואם תאמר אמאי לא מיחייב משום חוץ כששחטה חוץ למקומה כיון דתמימה היא ורלויה לשאר קרבנות כדאמרינן בפרק שני שעירי (יומא דף סג:) גבי שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ דחייב על שניהם הואיל ורלויין לשעיר הנעשה בחוץ ויש לומר דלא דמי כה) דיכול לשנותם דאין עליהם קריאת שם עד שעת הגרלה ועוד דאין קרבן כו) שתהא פרה זו רלויה דאי לשלמים אין שלמים בציבור ועוד דפרה קדשי בדק הבית היא ואין יכול לשנותה בקדשי מזבח: **שנאמר** ושחט והזה מה הזאה כנגד הפתח וכו'. יש ספרים דגרסי ושרף והזה כז) וכן משמע מדמייתי עלה מפלוגתא דרבי יוחנן ור' אושעיא ומיהו אפי' גרסינן הכא ושחט והזה ניחא דמשמע ליה דאי מקפיד שריפה להזאה ה"ה שחיטה: **אבל** לפנים מן החומה דקרובי קרבה אימא תתכשר קא משמע לן. דפסולה משום דבעיא חוץ לשלש מחנות: **לא** ירד מבול לא"י. תימה והכתיב (בראשית ז) ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים ובבראשית רבה (ט) אמרינן דר' ישמעאל ב"ר יוסי ובהמי אחד היו הולכין בדרך פירוש בהמי שומר בהמות אמר להון הבא כותאה איתו נלוי על טורא גריזים דלא נחית עליה טופנא אמר אותו בהמי לפני ר' ישמעאל בר' יוסי רבי תן לי רשות להשיב לו תשובה א"ל השב א"ל הר גריזים תחת כל השמים הוא א"ל הן ולא כתיב ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים קרא עליו ולא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אפי' בבהמי שבך לא יתעקר מן התשובה ושמא י"ל דויכסו כל ההרים היינו שמלט הבל המבול בכל מקום כדאמרינן לקמן דמתו בהבלא ואותו כותי היה ר"ל שלא היה שם לא הבל ולא שום דבר אי נמי לאותו כותי נתכוונו לדחות בקש וקרא (להכא) ל"ק דבמקום שירד מבול התם קאמר שנתכסו ההרים: **ומביאין** נשים עוברות ויולדות שם. אף על פי שהתינוקות טמאין בנדה ויולדת לא היו חוששין אלא לשמרם מטומאת מת דבעי הזאה ומטומאה היוצאה מגופן כגון בעל קרי (ט): **ועל** גביהן דלתות. מאן דאמר בפ' קמא דגיטין (דף ח:) ובנזיר פרק כ"ג (דף נה.) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף ל:) ובפ' בתרא דחגיגה (דף כה.) אהל זרוק לא שמיה אהל סבר כר' יהודה דאמר בריש הישן (סוכה דף כא.) לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריסן רחבה והתם טעמא משום דכתיב קרא (איוב י) ובעצמות וגידים תסוככני אע"ג דבעלמא אהל שאינו עשוי בידי אדם לא שמיה אהל ומיהו רבי יהודה ודאי סבר שמיה אהל דהא קא אמר טעמא מפני שדעתו של תינוק גסה עליו: **ומלאו** ועלו וישבו במקומן. קשה תימה מה מועיל בתינוקות דסוף סוף בעינן איש בשעת קידוש שנותנין האפר במים או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח בפרק טרף בקלפי כח) (יומא דף מג.) (י): **מעלה** עשו בפרה. ר"ל נמי ידע דמעלה עשו אלא דאי לא ירד מבול לא"י אין ראוי לעשות מעלה זו ומיהו קשה דהא מודה רבי יוחנן דמתו בהבלא כדלקמן: **מדקאמר** איה מתי מבול מכלל דלא הוו. תימה דלרבי יוחנן גופיה תקשי ליה הכא כט) דמתו בהבלא:

עין משפט
נר מצוה

יד א ב מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הל' ב:
טו ג ד מיי' פ"ג שם הל' ז:

◆

תורה אור השלם

1. וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו: וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים: במדבר יט, ג-ד
2. וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף: במדבר יט, ה
3. בֶּן אָדָם אֱמָר לָהּ אַתְּ אֶרֶץ לֹא מְטֹהָרָה הִיא לֹא גֻשְׁמָהּ בְּיוֹם זָעַם: יחזקאל כב, כד

◆

מוסף רש"י

וכיהון. שהזר כשר בה לכתחילה (לעיל קיח:). מפני קבר התהום. כל שם קבר התהום וטומאת התהום שבש"ס לשון ספק הוא, כתהום שאינו גלוי, מפני קבר התהום שכל העיר היו מסופקין שמא יש שם קבר ואין לו למת חלל טפח, וטומאה שהיא רצוצה בוקעת ועולה לרקיע, לכך היו בונין אותה ע"ג כיפין, שאפילו יש שם קבר תחתיה הרי חלל מפסיק: ומביאין נשים מעוברות כו'. משום מעלה דתנן (פרה פ"ג מ"ז) מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו מיד, להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית, וכיון דטבול יום כשר בפרה עשו בה מעלות הרבה כדי שלא יזלזלו בה התקנו כל מעשה פרה בכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה, והכהן השורפה מפרישין לפרישה שבעת ימים ואין אחיו הכהנים נוגעין בו, כדאמרינן בפ"ק דיומא (דף ב.) ואמר מר מזין עליו כל שבעה, ותקנו שיהו תינוקות הללו ממלאין לו מים לקדש בהן מי חטאת, ומשום מעלה תקנו שיהו טהורים מכל טומאה, ובתוספתא שנינו עד שיהו בני ז' ובני ח' שנים מגדלין אותן ולא יותר, שלא ראו קרי: ומביאין שוורים. כשהיו רוצים לילך ולמלאות מים חיים מן השילוח: וכוסות של אבן בידן. שכל מעשיה היו בכלי אבנים כדפרישים: ומלאו. קסבר האי תנא מילוי בעינן ולא שישאב מאגם (סוכה כא.):

מסורת הש"ס

א) לקמן קיח. [ע' תו' לקמן קיט: ד"ה אין], ב) ירושל' תרומות פ"ו ה"א, ג) ע' סנהדרין קח., ד) סוכה כא. [פרה פ"ג מ"ב] ותוספ' פרה פ"ג ה"ב] ה) תוספ' עדיות פ"ג ה"ג, ו) חולין עא., ז) פרה פ"ג מ"ז, ח) [גם פלי"ב י"ש כמה וכמה שינוים, ועי"ע דברים רבה עקב פ"ג בנוסחא אחרת], ט) [וע"ע בתו' סוטה כא. ד"ה והביאין], י) [וע"ע שם מתנו ישוב לזה].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא הוו והופנו הכא נמי הוו והופנו ולו': (ב) רש"י ד"ה דרחוקי וכו' הקדושה הס"ד ואח"כ מ"ה מ"ם ירד מבול ר"ל סבר:

◆

גליון הש"ס

[מתני' אבל וכו' והטמא וכו'. עי' לעיל דף כח ע"ב תוס' ד"ה מתמגנה וסיו] גמ' שחיטתה כנגד הפתח. עיין לעיל דף לג ע"ב תוס' ד"ה אלא:

◆

שינויי נוסחאות

א] נ' כ"ם ומלא"ם וכ"ק סובב. וכ"ה בכת"י לפנינו ובכתה"י ולגריך להיות הפסק הנקודה אחר תיבת סובב, ויאלם הש"מ כאן והב"ח בסוף העמ' הקודם מתקן כ"י זו מרש"י: ב] עי' מרש"י כאן וכן בברכות פ"ב מ"ב, שכ' דתיבת ניחוח לא שייכא הכא אלא אגב גררא דלישנא נקטיה הכא. ועי' בליקוטים דף מי ע"ב תמם המ"ל: ג] מן החומה כצ"ל. [ותיבות חומת ירושלים נמחקים] (ש"מ. וכ"ה בכתה"י): ד] כצ"ל נוסף מה הזאתה כנגד הפתח אף שריפתה כנגד הפתח: ה] אמר קרא על פרשה כו' (ש"מ): ו] רחקה אבל לפנים כו' אימא תתכשר קמ"ל כצ"ל (ב"ש. וכ"ה בתוס'): ז] צ"ל ארץ אמאי (ש"מ): ח] צ"ל טהורה. וכן בסמוך (ש"מ): ט] על גבי הסלע (ש"מ): י] ביום, הגיעו לשילוח ירדו ומלאו עלו וישבו במקומן כצ"ל (ש"מ. וכעי"ז בכת"י. ועי' תוס'): יא] מדקאמר איה מתי מבול מכלל דלא הוו כו' (כ"מ וכ"ה בתוס'. וכעי"ז בש"מ): יב] תיבות ואי אפנו הא איפני נמחקות (ש"מ וחי'. וכ"מ מרש"י בע"ב שכתב כולם כ"ל קאמר לה (תוי"ק. אבל הכ"ח ול"ק גרסי לה: יג] עי' לוס לו: יד] עי' לוס ב: טו] במתני' קדשיהן: טז] צ"ל מפורש בה אל נוכח פני וגו' (ש"מ): יז] צ"ל לא קבע (ב"ח וש"מ. ד"ה): יח] צ"ל חוץ (ש"מ): יט] צ"ל מבנג (ב"ש): כ] ס"ל והיו אלו התינוקות ממלאין מי חטאת ומזין עליו (גליון): כא] ובכלי (כ"מ): כב] ושורפה (ש"מ): כג] כאן הס"ד ומה"ד הא איפני כולם ואין כו' כצ"ל (גירסת צ"ק. ועי' לעיל אות יג): כד] בדיקה דאיצטריך קרא לפוטרה וי"ל דכיון דמדאורייתא אסור לשורפה במקום טומאה דבעינן שחיטה כו' (גירסת צ"ק ושי"ב): כה] דמי לשעירים דיכול (ב"ש): כו] קרבן נקבה בצבור שתהא (ב"ש): כז] וגרסי' נמי שרפה שלא כנגד הפתח (באה"ח): כח] נ' ל"ק [ועפ"י התוס' נכוסח] וי"ל דמה שהיה יכול לתקן מתקנים משום מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדמשני מעלה עשו בפרה וריש לקיש נמי ידע וכו' יהד"ל: כט] צ"ל דהא מתו. [ותיבות הכא דמתו נמחקות] (ב"ש):